

SELSKÉ PÍSNĚ

A

ČESKÉ ZNĚLKY

NAPSAL

JOSEF V. SLÁDEK

druhé, rozmnožené vydání —

V PRAZE

NAKLADATEL J. OTTO KNIHTISKÁRNA

1890

SVĚMU DRUHÉMU OTCI

PANU

ALOISU NEDVÍDKOVI

dlouholetému starostovi okresu Počáteckého

J. S.

Mé orné půdy každý hon . . .

Mé orné půdy každý hon
mi patří zem jak dubu,
a držím se jí jako on
vzdor psotám, časů zubu.

Věkovitými kořeny
a pevně každým svazem
a mé jsou i ty kameny,
pro něž se shýbám na zem.

Ji nevezme, dokud jsem živ,
mi nikdo z tvrdých dlaní;
mre topor musí sklátit dřív —
a ještě padnu na ni!

Se skřivánkem vstávám . . .

Se skřivánkem vstávám,
s ním též chodím spat,
v poli naslouchávám
při pluhu mu rád.

Naslouchám, jak zpívá,
když si stírám pot,
mně tak volno bývá
všechněch-od klopot.

Zadívám se chvíli
v modrou oblohu —
jak mne ten zpěv sílí,
říci nemohu!

Zamyslím se, maní
je mi k úsměvu,
a sám při orání
dám se do zpěvu. —

Rodné brázdy v šíř i v dál...

Rodné brázdy v šíř i v dál,
co mi vás jen pán Bůh přál,
co se já vás naoséval,
naoral!

Až té trávy neseté
na mém hrobě rozkveté,
čí pak vy, mé rodné brázdy,
budete? ●

Kdo tu bude u vás stát,
kdo vás bude míti rád,
kdo k vám přijde, rodné brázdy,
zaorat?

Rodné brázdy v šíř i v dál,
rád bych potom z hrobu vstal
říct mu, aby jako já vás
miloval!

Já a moje orná půda...

Já a moje orná půda,
my jsme jedna hlína,
bohatá anebo chudá:
nemůže být jiná!

Já a moje orná pole
— chraň nás dobré nebe! —
za přítele máme dole
na zemi jen sebe.

Já a moje orné lány
svazek máme tuhý,
když z nás jeden udupaný,
pomůže mu druhý.

Já a moje orná země
jsme jako dlaň k dlani,
dokud ona vlídna ke mně
a já dobrý na ni.

Jak štěp u cesty polem...

Jak štěp u cesty polem
je ruka sedláková;
tam trhá, kdo jde kolem,
a štěp zas rodí znova.

A naše tuhé šije
jsou jako kleče pluhu;
čím hloub' v zem přitlačí je,
tím víc to setbě k duhu.

A srdce, plna síly,
jak hluboká jsou studna;
krev od věků z ní pili
a po dnes nejsou u dna!

Drсны jsou mé mravy...

Drsny jsou mé mravy,
 drsná je má dlaň,
 drsný vlas mi s hlavy
 v drsnou splývá skráň.

Drсны chléb i šaty,
 drsný je můj pot,
 drsné došky chaty
 drsný chrání rod.

Drsná na vše strany
 řeč má je i smích,
 a na drsné rány
 pláč můj drsně tich.

Chléb svůj tvrdě dobývám . . .

Chléb svůj tvrdě dobývám,
na jiné se nedívám,
kde můj děd a otec bydlel,
přebývám.

Ať je mračno, nebo čas,
nějak bylo, bude zas;
orám, seju, — někde přece
vzejde klas.

Nežaluju osudu,
spoléhám svou na hrudu;
tvrda je — a já s ní také
přebudu.

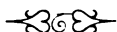
Hřej, zlaté slunečko . . .

Hřej, zlaté slunečko,
v hory, doly,
ať se potí sedlák
i ti voli!

Hřej, zlaté slunečko,
plno záře,
ať je pánům volno
na kočáře.

Hřej, zlaté slunečko,
na obilí,
aby rostlo pánům
na chléb bílý.

Chceš-li, zasviť také
na zemáky,
ať jsou hodně velké
pro sedláky.

Na trávníku.

Na trávníku v neděli
je to okřání! —
slípky se tam popelí,
psi se prohání.

Na trávníku přemilo
je to v neděli,
jen kdyby tak nebylo
zejtra pondělí.

Na trávníku sedlák má
tak své myšlenky,
kdyby mu jen nepadaly
na tvář housenky.

Na trávníku okřeje
sedlák ubohý,
kdyby ho jen netahaly
děti za nohy.

Na trávníku okřeje,
když se vyčasí —
kdyby ho jen netahali
páni za vlasy!

Ze selských bouří.

Hořel ve vsi statek,
už hořela ves —
kdyby kdos byl v zmatek
nenamát' se kdes.

Střechu srazil hákem,
děti vynes' sám,
div před naším zrakem
nezabil ho trám.

Když byl konec všemu,
nechtěl dát se znát —
modlíme se k němu:
byl to anděl snad!

Až jsme ho chtíc, nechtíc
k řeči ponoukli:
Byl to jakýs šlechtic. —
My ho utloukli.

Jsou ty naše kraje . . .

Jsou ty naše kraje
jiné dnes, než byly;
nežli ze knih zná je
měšťák bohumilý.

Vymizely dudy,
vymizely táčky,
vymizely bludy,
dávné povídačky.

Vymizely zpěvy,
krby loučí zlaty,
vymizely děvy
u nich s kolovraty.

Mědlice a stoupy,
babky, počtívce,
chytrák »Honza hloupý« —
dnes jich není více!

Fěrtoch, dlouhé šosy,
 šněrovačky s květy,
 šátky na pokosy,
 kožich dlouholetý.

Pentle vyšívané,
 holoubky, čes vlasu,
 truhly malované,
 všechno to šlo k đasu.

V našem kraji blahém
 jsou dnes časy jiny,
 všechno se to šmahem
 dalo na mašiny.

Setí, žetí, mletí,
 šátky, látky, příze,
 všechno to jen letí
 kams do cizí sklíze!

Tak to všechno mizí
 jídlem, bydlem, krojem,
 i ten sedlák v cizí
 ruce už je strojem!

Jen tak někde váznou
starých časů stopy:
kapsu stále prázdnou,
dětí celé kopy.

Jen tu starou bídu
máme beze škody,
selka jde s ní k židu,
sedlák do hospody.

Tam invalid chudý
udělá mu svátek —
čert mu rozbil dudy,
hrá na kolovrátek.

Stav si, stav si, vlaštovičko . . .

Stav si, stav si, vlaštovičko,
 hnízdo pod mým krovem,
 stavívalas pod doškami,
 stav na domku novém.

Cos ty tady nelítala,
 máme u nás změnu;
 otec dal mi chatku novou
 a s ní mladou ženu.

Stav si hnízdo, vlaštovičko,
 u našeho zdiva, —
 moje mladá, hezká žínka
 na tebe se dívá.

Jarní slunko zasvítilo ...

Jarní slunko zasvítilo,
mile hřeje vzduch,
na dvoře si na sluníčku
spravuju svůj pluh.

V lípě zpívá sedmihlásek,
mlkne, slouchá zas:
z chaloupky mu odpovídá
milozvučný hlas.

Veselo si zpíváš, ptáčku,
dnes však noty dbej, —
moje mladá žínka zpívá
ještě veselej'!

Chudý byl můj statek ...

Chudý byl můj statek v stráni,
 chudé bylo tvoje věno,
 přinesla's k nám požehnání,
 moje ženo!

Sotva ráno slunce svitne,
 sotva ptáče probuzeno,
 vstaneš, jako ptáček vzlítne,
 moje ženo!

Jen se na mne pousmíváš,
 a když k pluhu zapřaženo,
 od prahu se ještě díváš,
 moje ženo!

Když je ruka prací zhnětlá,
 čelo chmurou zataženo,
 ty jsi jako paprsk světla,
 moje ženo!

A když světa rámě tvrdé
proti nám je namířeno,
čelo tvé, jak mé jest hrdé,
moje ženo!

Ať ve světě co chce značí
bohatství a sláva, jméno,
my jsme šťastni, to nám stačí,
ty, má ženo!

Ukolébavka.

Spi, synáčku, spi,
zavři očka svy,
já tě budu kolébati,
košilku ti spravovati,
spi, synáčku, spi!

Spi, synáčku, spi,
hezky se ti sni —
já se budu na tě dívat,
ptáčekové ti budou zpívat
v naší jabloni.

Až ty budeš spát,
půjdu oběd hřát,
tatínek se vrátí s pole,
pochová tě, mé pachole,
a ty budeš rád.

Spi, synáčku, spi,
zavři očka svy —
abys mohl měkce spáti,
matka musí práce dbáti —
spi, synáčku, spi!

Dva dětské popěvky.

I.

V červáncích už den se tratí,
půjdem spáti, půjdem spáti,
hle, už hvězdy nebe zlatí.

Nebudeme spáti sami,
andílkové budou s námi,
každý s pěti hvězdičkami.

U postýlky budou státi,
v snech si budou s námi hráti,
o ráji nám povídati.

II.

Zasviť nám, slunečko zlaté,
zasviť nám a hřej,
už té zimě morovaté
konec udělej!

Byla dlouhá, vzdorovitá,
nechce se jí pryč,
za nůsek a šůsek chytá
první petrklíč.

Sviť, slunečko, v širém kraji
petrklíčům všem,
ať jí dvéře otvírají
až v tureckou zem!

Tři rody u nás platí jen . . .

Tři rody u nás platí jen,
to otec, syn a děd;
to náš je celý rodokmen:
kořen a strom a květ.

A naše paměť nejde dál,
ni naděj' v příští čas,
než aby, děd co zachoval,
syn synovi dal zas.

Co bylo, může říci nám
jen u hřbitova věž;
děd zapomenut leží tam,
nás zapomenou též.

Jen někde mhavé zvěsti hles
nám slovo řekne víc:
jak prapraděd náš trpěl kdes,
jak šťasten byl, to nic.

Tak ořem, sejem, hyneme,
však pýchy dalecí —
přec starší jsme a budeme
než rody knížecí!

Pište si, jak chcete . . .

Pište si, jak chcete,
ty své noviny:
sedlák je své půdy
přítel jediný.

Kažte si, co chcete,
všechno je to lež,
každý od sedláka
něco chce, — vy též!

Vy jste cizí jemu,
on je cizí vám,
všecko, co dnes jeho,
on si dobyl sám!

Sedlák vaši volnost
chápat neumí,
on si se svou hroudou
nejlíp rozumí.

Jeho volnost práce,
zdraví je, a klid,
nechce nic než z vlastní
půdy volně žít.

Byli spolu věky
věrný druha druh,
a nepřál jim nikdy
nikdo, nežli Bůh!

A přestáli spolu
každou pohromu —
věří sobě, Bohu
a víc nikomu!

Už to žito na souvratí . . .

Už to žito na souvratí
vlní se a v slunci zlatí ;
vlní se, vlní se, žítko zlatě,
čekali jsme dlouho na tě.

V podzim bylo hodně setí,
v zimě zbylo málo k mletí,
děti valem dorůstají,
páni také nečekají.

Už se žito k zemi kloní,
na mých lukách seno voní;
ticho, ticho, moje koně,
pojedu si brzo pro ně.

V kolik hodin na luka...

V kolik hodin na luka?

Až skřivánek vzlítne.

V kolik hodin k večeři?

Až hvězdička svitne.

Než vyletěl skřivánek,
slyšel už mou kosu;
hvězd už bylo na tisíc,
my stírali rosu.

Rosu, rosu na trávě,
rosu na svém čele —
pospi sobě, skřivánku,
zejtra o mžik déle!

Skřivánkovi.

Malý, hezký tvore —
 jak tě zvatí mám,
 z osení jak letíš
 k nebes výšinám?

Užaslé tě stihá
 ucho mé i zrak,
 jsi-li živá píseň,
 nebo jsi-li pták.

Své jak dolů deštíš
 zpěvu perličky —
 ba, že máš též duši,
 ptáčku maličký!

Jakž by jinak mohlo
 být to v nitru tvém! —
 tolik toho zpěvu,
 tolik plesu v něm.

Dívám se a slouchám,
 jinak nemůž' být:
 ty těch našich polí
 duše jsi a cit.

Hnědý jako ony,
 síly jejich část,
 vzhůru, vzhůru, vzhůru
 letíš z těžkých brázd.

Co v nich kvete, plesá,
 ty to v hrdle máš,
 a vše, co je tíží,
 ty to vyzpíváš.

Za tebou se dívá
 oráč ve tvou výš', —
 tobě nezávidí
 zrnko, jež mu sníš!

Ó, jen zpívej, zpívej
 z jitra, k červánku,
 ptáku našich polí,
 ty, náš skřivánku!

Velké, širé, rodné lány . . .

Velké, širé, rodné lány,
jak jste krásny na vše strany,
od souvratě ku souvrati
jak vás dnes to slunce zlatí!

Vlavé žito jako břehy,
květná luka plná něhy,
na úhoru, v žírné kráse
pokojně se stádo pase.

Nad vámi se nebe klene
jako v květu pole lněné,
nad lesy jen z modrošíra
pára v tichý déšť se sbírá.

A jak slunce vás tak zhřívá
a jak cvrček v klasech zpívá,
v šíř i v dál, vy rodné lány,
buďte vy nám požehnány!

Je tichá noc . . .

Je tichá noc a ještě ven
si vyjdu na zápraží,
ať sebe víc jsem unaven,
to ticho mne tak blaží!

Nad polousvětlým dvorem mým
je obloha tak hvězdná,
tak hluboká, já zahledím
se do jejího bezna.

Z mé jizby na dvůr padá zář
jak pruha pozlacená,
hle, opřena tam o polštář
spí s děckem moje žena.

Vše mlčí; v sadu šeptají
jen listy hrušně zticha,
a dobytek můj ve stáji
tak spokojeně dýchá.

Můj synku . . .

Můj synku, drahý, milený,
s tím vlasem nad len plavým,
tvářičky máš tak ruměny,
tvé tlíko kypí zdravím.

Jak rád tě chovám na klíně
a hledím do tvých očí,
kde blýská to, jak v hlubině
když rybka povyskočí.

Já celý den si na poli,
mé dítě, myslím na ně;
jak tvé se nožky batolí
mi vstříc na drsné dlaně.

Já namyslím se celý den,
jak tobě zas to bude,
až budeš orat unaven
na naší roli chudé.

Leč, — co se o to starám již,
ty, synáčku můj malý;
ty svému otci nepatříš,
ty napřed patříš králi.

Však od něho-li přijdeš zdráv,
buď jak tvůj otec stále
klidný a Bohu, lidem práv
a orej o krok dále!

Polní cestou . . .

Polní cestou, bez příkrovu
 nesli jsme ji ke hřbitovu;
 vůkol mladé žito vlálo,
 skřivan zpíval, slunce plálo
 na ty role otevřené,
 na ty oči uzamčené.

S štěpů, jež kol cesty stály,
 květy v tvář jí napadaly;
 na barvítku kolem čela
 zabzučela bludná včela;
 my ji nesli, druzí pěli,
 od hřbitova zvony zněly.

Ne, ta moje pole...

Ne, ta moje pole
nejsou má, — jsou cizí,
já je orám, vláčím,
někdo mi je sklízí.

Něčí jsou mí volí,
něčí je mé setí,
něčí je má chata,
něčí jsou mé děti.

Něčí jsou mé ruce,
každá žíla v těle,
jen má strast a síla,
ty jsou moje celé!

Za krále a vlast...

Za krále a vlast
zabili tě kdes —
nevrátíš se již,
synku, v rodnou ves.

Za pravdu, či klam,
což pak já to znám —
bitvu vyhráli,
zabili tě tam.

Novou mají zem,
nový slavný čin
a tak v hrobě spí
zabitý můj syn.

Zdali vzpomenul's
na nás, než jsi pad'?'
teď teprv bych řek',
jak jsem tě měl rád.

Kněz náš Te deum
zpíval v onen den
a já zpíval též,
na tě myslil jen.

A v tom, Bůh to ví,
zjev ten nemoh' lhát,
spatřil jsem tě tam
u oltáře stát.

Jak jste stávali,
chlapci, k páru pár,
a já těšil se,
až kdys budu stár.

A jak zněl ten zpěv,
v tlupě dětských hlav
viděl jsem, jak stál's
jarý, silný, zdráv!

A mně zjevil se,
— Bůh nám krále chraň! —
krvavý ten hrob,
kde jsi padl zaň.

At' velcí toho světa ...

At velcí toho světa
přes naše šlapou hlavy —
jsou sečtena jich léta
jak dnové polní trávy.

A přijde kosa sečná
na travu, na člověka,
však naše zem je věčná
a naše hrouda čeká.

A dočkala se všeho,
co šlapalo ji kdysi,
a s prachem klína svého
prach násilníků smísí.

A rody jsou a mizí
a nové přejdou s časy,
a naše ruka sklízí
z jich prachu těžké klasy.

Píseň vystěhovalcův.

Nevolí, bídou hnán
 opouštím rodný lán —
 ó buďte vlídni ke mně!
 a neviňte mne z nevděku,
 já snes', co možno člověku. —
 Ó s Bohem buď, má země!

Snad můj jen byl to blud,
 tažného ptáka pud
 snad jen se ozval ve mně —
 ať tak neb tak, již táhnu v dál,
 má touha větší než můj žal,
 ó odpusť mi, má země!

Již opouštím svůj práh
 a tisknu ve slzách
 vám, druzi, ruku němě;
 teď z dálky bílá vížka v let
 za vlakem kyne naposled,
 ó s Bohem buď, má země!

Jest volný volných ráj
prý tam ten cizí kraj,
kde moře duní temně —
až budu tam, ó snad bych rád
se přišel k tobě vyplakat,
ó moje rodná země!

Leč tam za vlnami
Bůh též je nad námi,
nás řídě přetajemně:
ať k volnosti, ať v porobu,
nezapomním tě do hrobu,
ty, moje rodná země!

Dost práce juž . . .

Dost práce juž, já chci mít klid
 a složit svoje břímě,
 zem sklizena, chci připravit
 se jako ona k zimě.

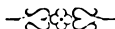
V mém sadu listí uvadlo,
 štěp smuten v zem se chýlí.
 mně na skrář sněhu napadlo,
 chci oddechnout si chvíli,

než na věky odejdu spat
 tam ke kostelní věži,
 kde otec, děd, mých dítek řad
 a moje žena leží.

Pojď, synu můj, tvůj statek jest,
 já dávám ti ho celý —
 to byla vždycky naše čest,
 co v rodu jsme ho měli.

Bůh žehnej v každé hodině
tvým stájím, pole, luka,
ať spokojeně na klíně
si mohu chovat vnuka.

Ať na dvoře tam z chalupy
se mohu dívat klidný
na stohy tvé a na kupy
— a ty buď na mne vlídný!

Je sečten dnů mých řad...

Je sečten dnů mých řad
a čas je odsud jít;
v mé chalupi je chlad,
v mých polích cizí lid.

Již chodím jako v snách,
já neznám už svou zem;
z mé ženy už je prach
a já tu ještě jsem.

Můj syn šel za ni tam,
vše prázdno v domě tom,
já zůstal v světě sám
jak opuštěný strom.

A tam, kde ona spí,
mi vykopejte hrob,
však hloub' než někdy jí,
hloub' o několik stop ☘.

Ať po letech spím tich,
když hrobník přijde naň,
ať nikdy kostí mých
se netkne cizí dlaň.

Ten v statku kdos je dál
už nebude chtít znát
a nikdo nesvázal
by pak je v bílý šat.

Já nemazlim se s přírodou . . .

Já nemazlím se s přírodou,
spíš' někdy se svým skotem —
co dala mi, vše vyrval jsem
jí pracným, těžkým potem.

Mně není matkou příznivou,
ni kráskou velkolepou;
mně z jara voní od mrvy
a v podzim voní řepou.

Leč rád si někdy utrhnu
též květ, — tak nejspíš' v máji,
když moje luka žluťákem
tak zlatě prokvétají.

Neb ze stébel, jda po mezi,
utrhnu svlačec, lechu,
a zadívám se, zamyslím,
— jak jsme tak rovni dechu.

Z osudu rukou . . .

Z osudu rukou vzal jsem svůj los,
jak zrno, jež hodil na brázdu kdos.

Jak obilné stéblo, jež vyrostе v klas
a k zemi se schýlí, když dospěl mu čas.

Vzklíčí a roste, dá zrno a dost;
jak ono na zemi jsem jenom host.

Tak všichni jsme z lidí, vládce i rob;
a mne život těší a neděsí hrob.

V zem, jež ho vydala, schýlí se klas;
— kdes v boží zahradě vyrostu zas.

Věky jdou a mizí...

Věky jdou a mizí,
nepřehledný tém, —
mrav a řády cizí
proměňují zem.

Věky jdou a míjí,
změnily i nás,
ale našich šíjí
nedotknul se čas.

Tvrdy jsou a vzdorny;
spíš' ve skále hloh,
povrch země korný
povolit by moh'.

Tak stojíme tiše
svoji, každý kloub,
šíjí stále výše
a kořeny hloub'.

Ba nejsem pán...

Ba nejsem pán, a vím to též,
 jsem z ruky živ a ztuha,
 však, Bůh to ví, — ten mluví lež,
 kdo řekne, že jsem sluha!

Já za jiné se trmácím,
 že musím, — zmirám za ně,
 leč mzdu svou sám si vyplácím,
 též jiným svrchovaně!

Jim za krev, práci ničeho
 jsem nevzal v světě celém;
 jsem sluha svůj, víc žádného —
 a všech jsem živitelem.

Co tělem, duší...

Co tělem, duší, statky dal mi Bůh:
On souditi mne bude spravedlivě,
až v Jeho ruce složím žití dluh.

Co z mého těla, statku kdos mi vzal,
ať soused zlý, ať král té země chtivě:
v den soudu vezmu od něho, co bral.

A dost mi zbylo, abych živ byl rád
s poctivou duší o své vlastní skývě;
a žebrák nejde prázden od mých vrat.

Ať nebe už se kalí...

Ať nebe už se kalí
a od hor vanou chladu,
ať z luk se mlhy valí,
a vrány táhnou lady,

ať holy v sadu štěpy,
ať žlutý list se honí,
v mé stodole zní cepy,
mně nový chleba voní.

Ať odletěli ptáci
a sněhy větrem fičí,
jsem brzo hotov s prací,
a moje ůzim klíčí.

Cos táhle šumí ...

Cos táhle šumí z chvůjí,
cos temně z pod hor zvučí:
to jarní větry dují,
to jarní vody hučí.

Cos v povětrí se směje,
cos v důl jak zvonky splývá:
to jarní slunko hřeje,
to skřivánek tam zpívá.

Cos polétá a šuká,
jak vzduch je zlatem skvělý:
to ponejprv dnes v luka
si vyletují včely.

Cos bílo v třešni naší,
cos pod krovem je v práci:
to první květy raší,
to vlaštovka se vrací.

A dřív, než větry duly,
než v horách tály sněhy,
dřív, než oživly úly,
a vzduch pln plný něhy,

než květ zavoněl luhem,
než pod krov kdo se díval:
já na poli byl s pluhem —
jen skřivánek mi zpíval.

Mezi svými.

Mezi svými! — kde kdo přijde,
 starý, mladý, velký, malý:
 toť by nás ti cizí lidé
 z města ani nepoznali!

Ve světnici, v dýmek čoudu,
 sedí se to jako v ráji,
 hlučný hovor v jednom proudu,
 všichni jenom povídají!

Muži zhnědlých, vážných tváří,
 hezké ženy u ohniště,
 dívkám oči jenom září,
 a kol dětí tratoliště.

Žena s ženou, kmotra s kmochem
 nevědí, co dělat smíchem,
 za kamny jen děvče s hochem
 A) ějak zmlkli v koutku tichém.

Starý děd si nacpal znova
s úsměvem už dýmku třetí,
upřímná a věrná slova
všem od srdce k srdci letí.

A ty děti každou chvíli
přitulí se k naší selce,
a když dá jim krajíc bílý,
dál šeptají o Popelce.

Tak to u nás na vesnici,
sníh když zavál v prostřed zimy
od města tu železnici
a jsme doma, — mezi svými!

ČESKÉ ZNĚLKY.

— AUTORU „PSOHLAVCŮV.“ —

I.

Co u nás straší; — říct to nelze slovy,
vzduch toho plný, ve vodě to pluje,
s chlebem to jíme, krev to omamuje,
tak sladkotupě, dým jak opiový.

Na ruce větší se to dělníkovy,
do myslitele hlavy se to snuje
a každou chvilku míru otravuje
i tam, kde zavítá pod naše krovky.

Chcem žít a živi v hrob se ukládáme,
chcem pracovat, stavíme z písku v řece,
chcem ku předu a zpátky vrávoráme;
co jinde pravda, lež je v zemi této!
tu můru, mdlobu, — kdo můž' říct, co je to, —
tu naši kletbu, setřeste ji přece!

II.

Vše rozmetáno v prach a rozvaliny,
co draho bylo této země synu,
zlomili nás, jak vichr lomí třtinu,
a klínem rozráží nás na štěpiny.

O jejich srdce stesk náš, touhy, činy
se rozbíjejí, pěst jak o skalinu,
jak z železa, jež dáno v kovadlinu,
z nás kují zbroj v hruď vlastní domoviny.

Kde naše spása, štít a vykoupení? —
v zapadlém otcův hledáme ji hrobě;
v těch kobkách život zhas', tam není, není! —
zas k rodným bratřím žalný zrak náš hledí;
jen lhostejnost, neb smích nám odpovědí.
Ó hledejte ji v sobě, v sobě, v sobě!

III.

Ó země! — někdy matko mučedníků,
 jichž krví páche dosud každá hruda,
 ó jak jsi klesla ponížena, chuda
 dnes v rukách svaté víry odpadlíků!

Prý »v podnož cizinců a násilníků«
 si zalháváme, jak to slina udá:
 že vlastním rodem znectěna tvá půda,
 jen bláznů napadá tak někdy v mžiku.

Ó země, prodávaná plevou lidu
 za peníz, úsměv, pozlátkovců cáry,
 jak velebna jsi v lidu svého klidu! —
 jenž čeká tu, jak bouř' pode dnem moře
 i až se zvedne, chytí ve vln spáry
 a odhodí jak vrak své všecko hoře!

IV.

Co vzal nám kdo, co zašlapal nám v bláto,
co jedny lkáním, druhé plní studem,
to žalozpěvy už si nevyhudem:
kdo muž, si vezme zas, co bylo vzato!

V nás jako v jiných žití vrchovato,
nač zbaběle lkát stále nad osudem —
ten dává všem, jen co si vydobudem:
žebráku hůl a kovkopovi zlato.

Což nemáme svých polí rodnou půdu,
nemáme ruce, mozky jako jiní,
železo na pluhy i na oruží? —
A stále vrávoráme jako v bludu
pěst líbajíce, která křivdu činí —
»Jsme otroci,« se křičí; — kde jsou muži?

V.

Zem patří živým! Tomu jen, kdo oře,
 ať kdokoliv, své živné plody dává;
 co mrtvo, mrtvo! — v prst to pochovává
 pro toho, dnes kdo živ na její koře.

Jí ničím není vydělcův hoře,
 jí ničím není jejich zašlá sláva,
 jí jedno, koho den dnes dokonává
 a komu zejtra svitne ranní zoře.

Vlast není v hroudě, v hvozdě dávnoletém
 kde zpěv zněl věštcův posvátnými drvy;
 vlast otcův našich v potomků je kreví
 a dědů prach a sláva v ní jsou živý:
 krev ctěte v sobě, vlévejte svým dětem,
 a naše budou na vždy české nivy!

VI.

My hlásíme se k žití právem žití,
jež od pravěků nepozbylo ceny
a právem svatým jest a bez proměny
při všem, nač velké, boží slunce svítí.

Prohrané bitvy a křivd krupobití
a výsad roztrhané pergameny
jsou cetkou těm, jichž vůle vyzbrojeny
života silou, jejíž klokot cítí.

Chcem světlo, vzduch a volný vzrůst a vláhu,
jak má jich strom, byť stál i na úskalí,
chcem šťastni býti u vlastního prahu,
a dokud slunce s nebe neservali,
my na bojišti prvním jara vanem
jak podupaná tráva znovu vstanem.

VII.

My chceme žít, jak s jara bují mlází,
 jak voda v pláň se řine s hory skalné,
 jak mraky plují po obloze dálné,
 jak vlny mořské bijou beze hrází.

My chceme žít jak zrno, které vzchází,
 jak jiskra blesku v mraků směsi valné,
 jak naděje, když oko slzou kalné,
 my chceme žít, — — a všechno je to frází! —

dokud se k žití nevzchopíme prací,
 dokud nám prsa láskou nezaplanou
 a čela hrdostí, jak mužům sluší —
 dokud nám víra v bytí není duší
 a nebudeme splácet, muž jak splácí:
 přátelství přátelstvím a ránu ranou!

VIII.

Chcem chléb svůj jísti v míru, bez zármutku,
 ne slzou slaný, jak ho žebrák jídá,
 chcem, aby náš byl celý, kůrka, střída,
 jak vyrost/ na lánu i v chudých plůtku.

Chcem vstávat, lehat v radosti i smutku,
 hlídání Bohem jen, jenž všechno hlídá,
 a odpovídat, muž jak odpovídá
 jen svému svědomí ze všech svých skutků.

Chcem myslit vlastní hlavou volně, směle,
 jak vlastní rukou pracujeme denně,
 a vlastním srdcem cítit nezkroceně. —
 Chcem rovni rovným mluvit s celým světem,
 práv cizích nebrat, ale své mít celé!
 a v dobru, zlu je zachovat svým dětem.

IX.

Ne, konec není! byť to stokrát znělo
z úst vítězových, konec ještě není —
porážkou skončil jeden zápas denní,
leč na věky se slunce nezatmělo.

I vyjde zas a v prach sražené čelo
ten setře prach a krví potřísnění
se muži zvednou v nové zápolení,
neb duši nezabil, kdo zabil tělo.

A byť i šiky unavené v boji
tu ležely jak trupy v omráčení,
stráž osamělá tady ještě stojí —
slyš teď, jak volá z plné, volné hrudi:
»Když jeden věří, ještě konec není!«
a viz, jak šeré zástupy se budí — —

X.

Je lež, že ten se zrodil pán, ten sluha,
je lež, že slunce svítí jen tak komu,
je lež, kdo pánem děl, že pán je hromu,
a v odvěť ráně není rána druhá!

Je lež, že luk nepraskne, napjat ztuha,
že nikoho nepohřbil balvan v lomu,
že svatokrádce pán je v svatém domu,
že křivda vítězství má za soudruha.

A v hrdlo lež, — že lží je právo v poutech,
že hlavy zašlapal, kdo šlape hroudu,
že »Na kolena!« poslední je slovo,
že nevztyčí se čelo otrokovo
a z kostí rozmetaných v světa koutech
kdys nepovstane mstitel ke dni soudu.

XI.

Ó vzchopte se! — a nebuďte tak němí
 jak hrob, kde marně pěst krvácí v zdivu,
 volajíc život! — Na živu být, živu,
 za život stojí! — Milujte tu zemi!

Jest láska vše, vítězí nade všemi,
 vše unáší, jak moře za přílivu,
 nad mdloby, zoufání, svůj klid, i skývu,
 nad lásku k všemu — milujte tu zemi!

Je láska život, každé kletby lékem,
 na trůny vznáší poražené zmarem,
 naději starce, může sílí v činy
 a mládež činí velkou svatým žářem. —
 Vám z prsů, matky, dítko beř ji s mlékem,
 a budou tvrz i naše rozvaliny!

XII.

To bylo v horách. Příklad strhal pole.
 U jednoho, kde zbyla holá skála,
 stál starý sedlák, tvář se kámen zdála,
 jak zkoušel půdu bodcem svojí hole.

Rozhled' se nahoru a po údole:
 ani ten mezník voda nenechala!
 a mlčel; -- šedá hlava zakývala,
 a pevně kráčel domů po výmole.

Co dělat? — Chalupa je na spadnutí
 a prodlužena, věřitelé krutí,
 děti jsou malé, »nevěsta« nic nedbá,
 syn rozmařilec, na všem jako kletba. — —
 »Co vnuk můž' za to?« — Setřel s čela chmuru
 a ještě večer vez' tam země fůru.

XIII.

Však nevládnou jen bozi hromu klínem —
 jak v kabátě tu stojí nuzně tkaném
 muž prostý, drsný, též je hromu pánem,
 jenž od země můž' válčit s nebes týnem.

Vždy sluha králův, velkých jenom stínem,
 znak slávy měl na čele rozoraném,
 jenž nestřen Caesarem ni Tamerlanem
 a »In hoc signo!« věřil s Konstantýnem.

On nevíteží mlatem revoluce,
 jež modly staví, kde se model sprostí —
 ten země titan uvolní si ruce
 svým tuším čelem božským poctivostí!
 Ať bozi nevěří, víť Atlas přeci,
 že nebe chví se mu na drsné pleci!

XIV.

Ó přijde jaro zas na české luhy
 s úsměvem, jasem, plno rodné síly,
 a zelení a květem nad mohyly
 vyklíčí vše, co dnes tam spí sen tuhý.

V prst volnou zaořou zas české pluhy
 a s hnědých rolí, které pot náš pily,
 my sami budem sklízet, co jsme silí,
 a volní volných budeme zas druhy.

Zas přijde jaro a pod krovy letem
 k nám navrátí se míru vlaštovice
 a večer děd vyprávět bude dětem,
 jak hrát si budou v jeho šedých vlasech,
 o země české dávných, smutných časech,
 jak byly kdys — a nevrátí se více.

O B S A H.

	Strana
Mé orné půdy každý hon	5
Se skřivánkem vstávám	6
Rodné brázdy v šíř i v dál	<u>7</u>
Já a moje orná půda	8
Jak štěp u cesty polem	9
Drsný jsou mé mravy	10
Chléb svůj tvrdě dobývám	<u>11</u>
Hřej, zlaté slunečko	12
Na trávníku	13
Zé selských bouří	14
Jsou ty naše kraje	15
Stav si, stav si, vlaštovičko	18
Jarní slunko zasvítilo	<u>19</u>
Chudý byl můj statek	20
Ukolébavka	22
Dva dětské popěvky	23
Tři rody u nás platí jen	25
Pište si, jak chcete	26
Už to žito na souvratí	<u>28</u>
V kolik hodin na luka	29
Skřivánkovi	<u>30</u>
Velké, širé, rodné lány	32

Je tichá noc	~~33~~
Můj synku	~~34~~
Polní cestou	36
Ne, ta moje pole	~~37~~
Za krále a vlast	38
Ať velcí toho světa	40
Píseň vystěhovalcův	~~41~~
Dost práce již	~~43~~
Je sečten dnů mých řad	<u>45</u>
Já nemazlím se s přírodou	47
Z osudu rukou	<u>48</u>
Věky jdou a mizí	49
Ba nejsem pán	50
Co tělem, duší	<u>51</u>
Ať nebe už se kalí	~~52~~
Co s táhle šumí	53
Mezi svými	55
České znělky I—XIV.	57—70